

Jeníček a Mařenka

Jan žil v Praze 2 s družkou Marií, která s ním otěhotněla. Jelikož oba byli nezaměstnaní a pobírali jen sociální dávky, Jan jí několik týdnů před plánovaným porodem přesvědčoval, aby se „toho“ sama zbavila a zabila další hladový krk, než se narodí. Když Marie ucítila první porodní bolesti, použila pletací jehlice a zanedlouho poté díky tomu porodila již mrtvé dítě. Při zákroku si natolik poranila slezinu, že se v nemocnici musela podrobit operaci, při které jí byla slezina vyoperována.

Otázky

1. Jak trestněprávně posoudíme jednání Marie? Odůvodněte.
2. Jak trestněprávně posoudíme jednání Jana? Odůvodněte.
3. Po zahájení trestního stíhání se choval Jan k policejnímu orgánu (Služba kriminální policie a vyšetřování, Policie České republiky – Obvodní ředitelství policie Praha II) urážlivě, proto mu byla policejním orgánem uložena pořádková pokuta ve výši 50.000,- Kč. Proti rozhodnutí podal Jan včas opravný prostředek. Který orgán bude věcně a místně příslušný k rozhodování o opravném prostředku? Odůvodněte.
4. Jak by se změnilo trestněprávní posouzení jednání Jana, kdyby Marii nabádal, aby dítě porodila a po porodu ho utopila ve Vltavě. Marie se však zachovala, jak je uvedeno výše v zadání. Odůvodněte.
5. V trestním řízení proti Janovi rozhodl soud odsuzujícím rozsudkem, který byl Janovi doručen dne 4. dubna 2019 (čtvrtek), jeho obhájci dne 5. dubna 2019 (pátek), Marie se o rozsudku dozvěděla dne 15. dubna (pondělí) a tentýž den proti rozsudku podala odvolání jen Marie. V odvolání namítala, že si Jan nezaslouží tak přísný trest, čemuž by bylo lze dát za pravdu, protože uložený trest byl nepřiměřeně přísný. Jak odvolací soud rozhodne? Odůvodněte.
6. Jan byl v dalším trestním řízení uznán vinným z trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. a) tr. zák. spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Tohoto činu se měl dopustit před vyhlášením rozsudku za čin uvedený v zadání. Jak se

označuje trest, který Janovi bude ukládán? V jakém rozmezí lze Janovi uložit nepodmíněný trest odnětí svobody? Odůvodněte.

7. Proti rozsudku podal Jan včas odvolání do výroku o vině i do výroku o trestu. Ještě než stihl odvolací soud rozhodnout, Jan zemřel. Jak odvolací soud rozhodne? Odůvodněte.

Poznámka

1. U všech závěrů obsažených v odpovědích týkajících se subsumpce případu pod zákonné ustanovení musí být ustanovení přesně citováno (nejen jeho název, ale i číslo paragrafu, odstavce, písmeno, alinea).

2. Při subsumpci musí být provedena konfrontace požadavků obsažených v zákonném ustanovení se skutkovým zjištěním (podobně jako to činí soud ve výroku rozsudku).

3. Závěry obsažené v odpovědích musí být náležitě odůvodněny (např. třeba uvést, proč třeba určité jednání posuzovat jako účastenství ve formě návodu, a nikoli jako spolupachatelství).

Jeníček a Mařenka – řešení

1. Marie se nedopustila žádného trestného činu, § 163 tr. zák.

Lidský život je trestním právem chráněn od začátku porodu, přitom za rozhodný se považuje okamžik, kdy je plod vybavován z těla matky (srov. B 2/1986-26), tj. od okamžiku, kdy již alespoň částečně (hlavička, končetina) začal opouštět tělo matky (viz např. Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7 vydání. Praha: Leges, 2019, str. 535). V textu zadání je však uvedeno, že použila pletací hadice, když ucítila porodní bolesti a pak teprve porodila mrtvé dítě. Je tedy zřejmé, že se zbavila plodu před vypuzováním z těla matky. Z tohoto důvodu nebyl předmětem útoku člověk (dítě), ale plod. Vyloučit lze všechny trestné činy, u kterých je předmětem útoku člověk. V úvahu tak zbývají jen ty trestné činy, jejichž předmětem je plod (počínající lidský život) - díl 4 hlavy I zvláštní části trestního zákoníku, tedy § 159 až § 162. U trestných činů proti těhotenství ženy je v ustanovení § 163 výslovně uvedeno, že těhotná žena, která své těhotenství sama uměle přeruší nebo o to jiného požádá nebo mu to dovolí, není pro takový čin trestná, a to ani podle ustanovení o návodci a pomocníkovi. Z uvedeného plyne, že Marie se nedopustila žádného trestného činu.

2. Jan se dopustil přečinu svádění těhotné ženy k umělému přerušení těhotenství podle § 162 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. c) tr. zákoníku.

Jan přesvědčováním sváděl Marii (těhotnou ženu), aby se zbavila plodu (uměle přerušila své těhotenství). K počátku lidského života srov. odpověď 1. Jelikož je Marie beztrestná s ohledem na § 163 tr. zákoníku, je takovýto návod povýšen na dokonaný trestný čin v § 162 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku.

K odst. 2 písm. c): Tato okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívá v tom, že pachatel přispěje činem (sváděním k umělému přerušení těhotenství) k těžké újmě na zdraví u těhotné ženy. Z hlediska zavinění postačí k naplnění tohoto znaku nevědomá nedbalost (§ 17 tr. zákoníku). Těžkou újmu na zdraví je ve smyslu § 122 odst. 2 písm. e) tr. zákoníku i poškození důležitého orgánu, kterýmžto je i poškození a ztráta sleziny (srov. č. II/1965 Sb. rozh. tr.)

K pojmu přečinu: Podle § 14 odst. 2 tr. zákoníku jsou přečiny všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Ustanovení § 162 odst. 2 tr. zákoníku stanoví trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let, proto jde o přečin.

3. O stížnosti proti usnesení bude rozhodovat Obvodní soud pro Prahu 2 (§ 146a odst. 2, § 16, § 17 - arg. a contrario tr. řádu).

O stížnosti proti usnesení o uložení pořádkové pokuty policejním orgánem rozhoduje podle § 146a odst. 2 tr. řádu vždy soud. Jde o speciální úpravu ve vztahu k § 146 tr. řádu.

Místní a věcná příslušnost soudu je určena § 146a odst. 2, tj. soud, v jehož obvodu je činný státní zástupce, který ve věci vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení. Jde o speciální úpravu ve vztahu k § 26 (viz např. Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018 str. 209–211). Příslušnost státního zastupitelství je stanovena vyhláškou a zpravidla je shodná jako příslušnost soudu určená podle § 16 až 18 tr. řádu. Kromě toho lze z nálezu Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2016, sp. zn. Pl. ÚS 4/14 mít za to, že i v případě odchylné úpravy vyhlášky, by bylo stejně třeba vycházet z pravidel o věcné a místní příslušnosti.

Podle § 16, § 17 (*a contrario*) tr. řádu ve spojení s odpovědí na otázku č. 2 je příslušný okresní soud, resp. obvodní soud (srov. § 12 odst. 4 tr. řádu). Podle § 18 je místem spáchání Praha 2, neboť zde došlo k jednání i následku. Příslušným k rozhodnutí o stížnosti je Obvodní soud pro Prahu 2.

4. Jan by se dopustil přípravy zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 20 odst. 1, § 140 odst. 2, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku.

Na rozdíl od úvodního zadání úmysl Jana v modifikaci zadání směřoval k tomu, aby Marie usmrtila již narozené dítě (utopila ho ve Vltavě), čímž by se Marie dopustila zvlášť závažného zločinu vraždy podle § 140 odst. 2, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Marie však ukončila své těhotenství před narozením dítěte.

Ze strany Jana tak šlo o tzv. nezdařený návod k vraždě dítěte (nedošlo ani k pokusu takového trestného činu a není tedy splněna podmínka akcesoriya účastenství podle návětí § 24 odst. 1 tr. zákoníku), jenž se posuzuje jako pokus návodu, který je přípravou k trestnému činu podle § 20 odst. 1 tr. zákoníku (srov. č. 28/2018 Sb. rozh. tr. nebo Jelínek, J. a kol.: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7 vydání. Praha: Leges, 2019, str. 338).

Příprava je podle § 20 odst. 1 trestná jen u zvlášť závažného zločinu, jestliže to trestní zákon u příslušného trestného činu výslovně stanoví. Zvlášť závažným zločinem jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Ustanovení vraždy podle § 140 odst. 3 stanoví trest odnětí svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečný trest. Zároveň podle § 140 odst. 4 je příprava trestná.

K odstavci 2: Kvalifikační okolností je rozmysl nebo předchozí uvážení. Jde o kvalitu rozhodování jako výsledek racionální úvahy. K úmyslnému usmrcení jiného s rozmyslem postačí, když pachatel zhodnotil jen zásadní okolnosti zamýšleného jednání jak z hledisek svědčících pro úmyslné usmrcení jiného, tak i proti němu, zvolil vhodné prostředky k jeho provedení a zvážil i rozhodné důsledky svého činu. Oproti spáchání tohoto trestného činu „po předchozím uvážení“ se nevyžaduje, aby pachatel předem zohlednil všechny rozhodující okolnosti provedení činu včetně zvolení místa a doby spáchání, použití zbraně či jiného prostředku vhodného pro usmrcení jiného s cílem, aby došlo k jeho úspěšnému provedení a co největšímu možnému vyloučení úspěšné obrany oběti apod.; tedy nevyžaduje se detailní uvážení činu samotného ani prvky jeho naplánování. Srov. č. 49/2013 Sb. rozh.tr. Zadání spíše svědčí pro předchozí uvážení – šlo o časově dostatečně dlouhou dobu před činem, byla dána konkrétní představa o způsobu provedení.

K odstavci 3 písm. c): Jelikož se měla Marie zbavit novorozeného dítěte, směřovala příprava k vraždě dítěte mladšího patnácti let.

5. Odvolací soud napadený rozsudek zruší ve výroku o trestu podle § 258 odst. 1 písm. e) tr. řádu, a buď sám ve věci rozhodne zmírněním trestu, popř. za splnění podmínek § 259 odst. 1 tr. řádu vrátí věc soudu I. stupně k doplnění dokazování a rozhodnutí.

Marie jako družka je podle § 247 odst. 2 tr. řádu osobou se samostatným obhajovacím právem, která má právo podat odvolání ve prospěch obžalovaného. K možnosti, aby poškozený a zároveň osoba se samostatným odvolacím právem napadl odvolání ve prospěch obviněného, srov. č. 13/2011 Sb. rozh. tr (nebo Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018 str. 622).

Podle § 248 odst. 2 a 3 tr. řádu jí lhůta končí tímž dnem jako obžalovanému, běží však od pozdějšího doručení obhájci, k čemuž došlo v pátek 5. dubna 2019.

Odvolání se podává podle § 248 odst. 1 tr. řádu do osmi dnů od doručení. Podle § 60 odst. 1 tr. řádu se do lhůty určené podle dní nezapočítává den, kdy se stala událost určující počátek lhůty. Přitom podle § 60 odst. 3 tr. řádu, případně-li konec lhůty na den pracovního klidu nebo pracovního volna, pokládá se za poslední den lhůty nejbližší příští pracovní den. Lhůta běžela od 6. dubna 2019, osm dnů by uplynulo 13. dubna 2019, což je však sobota, proto se pokládá za poslední den lhůty pondělí 15. dubna 2019. Odvolání Marie bylo podáno včas.

Odvolání bylo podáno jen do výroku o trestu. Odvolací soud tak v intencích § 254 tr. řádu přezkoumá zákonnost a odůvodněnost právě jen výrok o trestu. Jestliže je trest nepřiměřeně přísný, jde o vadu, pro kterou odvolací soud napadený rozsudek ve výroku o trestu zruší podle § 258 odst. 1 písm. e) tr. řádu. K zrušení jen oddělitelného výroku o trestu srov. § 258 odst. 2 tr. řádu. V návaznosti na zrušený výrok může odvolací soud sám rozhodnout rozsudkem (§ 259 odst. 3 tr. řádu), nebo věc vrátí soudu I. stupně, aby ve zrušené části znovu jednal a rozhodl, a to za podmínek § 259 odst. 1 tr. řádu.

6. Jedná se o souhrnný trest podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku. Trest se bude ukládat podle § 209 odst. 4 ve spojení s § 108 tr. zákoníku v rozmezí od 6 let a 4 měsíců do 10 let a 8 měsíců.

Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku soud uloží souhrnný trest, když odsuzuje pachatele za trestný čin, který spáchal dříve, než byl soudem prvního stupně vyhlášen odsuzující rozsudek za jiný jeho trestný čin.

Souhrnný trest se ukládá podle zásad o úhrnném trestu, tj. podle toho ustanovení, které se vztahuje na trestný čin z nich nejpřísněji trestný. Nejpřísněji trestným je trestný čin podvodu podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku, za který lze uložit trest odnětí svobody v délce trvání 2 léta až 8 let.

Jelikož byl tento trestný čin spáchán ve prospěch organizované zločinecké skupiny, pak se podle § 108 odst. 1 tr. zákoníku horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody zvyšuje o jednu třetinu, tj. o 32 měsíců (8 let = 96 měsíců; $96 \text{ měsíců} / 3 = 32 \text{ měsíců}$; $96 \text{ měsíců} + 32 \text{ měsíců} = 128 \text{ měsíců}$), tedy horní hranice činí 10 let a 8 měsíců. Zároveň § 108 odst. 1 stanoví, že soud pachateli uloží trest odnětí svobody v horní polovině takto stanovené trestní sazby odnětí svobody. Polovina zvýšené trestní sazby činí 6 let a 4 měsíce (zvýšená trestní sazba činí 10 let a 8 měsíců; od ní je třeba odečíst dolní hranici, která činí 2 roky; výsledkem je 8 let a 8 měsíců; polovina z toho činí 4 roky a 4 měsíce; tuto je třeba přičíst k dolní hranici trestní sazby 2 let, tj. 6 let a 4 měsíce).

7. Odvolací soud usnesením rozsudek zruší a trestní stíhání zastaví podle § 257 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 223 odst. 1 tr. řádu z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. e) tr. řádu.

Jan zemřel po včasném podání odvolání. Jeho další trestní stíhání je nepřípustné podle § 11 odst. 1 písm. e) tr. řádu. Na tuto situaci pamatuje § 257 odst. 1 písm. c) tr. řádu, který stanoví, že odvolací soud napadený rozsudek nebo jeho část zruší a v rozsahu zrušení trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně (§ 223 odst. 1, 2 tr. řádu). Podle § 223 odst. 1 tr. řádu soud zastaví trestní stíhání, shledá-li za hlavního líčení, že tu je některá z okolností uvedených v § 11 tr. řádu.

Takové rozhodnutí učiní odvolací soud ve formě usnesení (§ 119 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. c) tr. řádu *a contrario*).